

Donostia/Sant Sebastià

Del 6 de juny al 10 de juliol de 2019

"la Caixa" i el Museo Reina Sofía presenten a Donostia / Sant Sebastià un innovador espai expositiu sobre la història que envolta l'obra mestra de Picasso

Un artista extraordinari. Un moment històric crucial. La pintura com a plasmació de sentiments personals i col·lectius i la seva immensa capacitat de transcendir el museu i sortir al carrer. El *Guernica* (1937) de Pablo Ruiz Picasso (1881-1973) és, sens dubte, una de les obres més emblemàtiques de l'art del segle xx. Picasso va acceptar de pintar un quadre per al Pavelló d'Espanya a l'Exposició Internacional de París del 1937. El *Guernica* va ser la seva resposta a l'encàrrec del Govern de la Segona República espanyola, en plena Guerra Civil. Emblemàtic per la seva història i pels seus valors simbòlics que representa —tant artístics com polítics—, que sintetitzen els debats del seu temps, al seu caràcter referencial per a l'art modern s'hi afegeix el fet que, ja en el moment de la seva creació, es va reconèixer el *Guernica* com a símbol antibel·licista i de lluita per la llibertat, valors pels quals se'l reclama encara als nostres dies. Amb motiu del 80è aniversari de la creació d'aquesta obra mestra, "la Caixa" i el Museo Reina Sofía presenten *Picasso. El viatge del Guernica*, una exposició en un format itinerant innovador de 200 metres quadrats que aprofundeix en la història del *Guernica* a partir dels seus viatges i usos al llarg de la seva història.

Picasso. El viatge del Guernica. Organització i producció: "la Caixa i el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía. Comissariat: Rosario Peiró, directora de l'Àrea de Col·leccions del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, i Rocío Robles, investigadora especialista en Pablo Picasso. Assesora: Manuela Pedrón, historiadora de l'art.

 @FundlaCaixaCAT #GuernicaCaixaForum

Donostia / Sant Sebastià, 6 de juny de 2019. L'alcalde de Donostia / Sant Sebastià, Eneko Goia; el director territorial de CaixaBank al País Basc i Cantàbria, Juan Pedro Badiola; la delegada de la Fundació Bancària "la Caixa" en el País Basc i Cantàbria, Sonia Sáenz; i l'assessora de l'exposició, Manuela Pedrón; han inaugurat avui el projecte *Picasso. El viatge del Guernica*.

Dins de la seva programació cultural, "la Caixa" presta una atenció especial a l'art de l'últim segle. Mitjançant les seves exposicions sobre art modern i contemporani, totes dues entitats volen mostrar la influència que aquest art té en la sensibilitat contemporània i destacar el paper dels grans creadors visuals del segle xx en la nostra manera de veure el món. Amb aquesta finalitat, ha organitzat exposicions dedicades a alguns dels grans noms de la història de la pintura del segle passat, com ara Salvador Dalí o Andy Warhol.

I ara s'hi suma Pablo Picasso, coincidint amb la commemoració del 80è aniversari del *Guernica*. Organitzat per "la Caixa" juntament amb el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, aquest nou i innovador projecte expositiu itinerant oferirà un recorregut en el qual els visitants podran viatjar per la història del segle xx a través d'una de les seves obres emblemàtiques. La mostra ha estat produïda dins de dos tràilers que, units, formen una sala d'exposicions de 200 metres quadrats. La mobilitat de l'exposició permetrà que viatgi per tot Espanya en els pròxims anys per acostar la història de l'icònic quadre a ciutats repartides per tot el territori espanyol.

El llarg viatge d'una de les obres més emblemàtiques de l'art del segle xx

Picasso. El viatge del Guernica proposa un recorregut històric de l'obra de Picasso des de la seva creació a París el 1937 fins al seu emplaçament permanent al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía el 1992. Els visitants podran descobrir el procés creatiu que va seguir el cèlebre artista espanyol per executar aquesta obra, i també el seu significat de denúncia antibèl·lica i els motius pels quals l'obra va viatjar per tot el món durant més de quaranta anys.

Els diferents espais i recursos expositius de la mostra descobreixen el context històric de l'època, com també les claus per entendre la importància i el significat del *Guernica*.

Dora Maar. Picasso dret treballant en el Guernica al seu taller de Grands-Augustins © Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía

Nota de premsa

L'exposició inclou audiovisuals, reproduccions fotogràfiques i de cartells de l'època i facsímils de documents i dibuixos que volen explicar la història de la creació i els viatges d'una de les obres més representatives de l'artista més important del segle xx.

Picasso. El viatge del Guernica es divideix en cinc àmbits que repassen el recorregut de l'obra en les seves diferents fases, com també moments importants en la vida de Picasso que van ser determinants en la creació del *Guernica*. "la Caixa" ha produït diverses peces audiovisuals que ajuden a entendre la història del *Guernica* i la seva influència. En destaquen l'obra audiovisual de l'artista Rogelio López Cuenca i dos audiovisuals més de nova

Foto Sala Guernica © Rene BurriMagnum PhotosContacto

producció sobre el context històric del *Guernica* i les característiques tècniques de la obra i els danys que han causat els desplaçaments del quadre i les seves restauracions.

El gener del 1937 el Govern de la Segona República Espanyola va encarregar a Pablo Picasso pintar un quadre per al Pavelló d'Espanya de l'Exposició Internacional de París

d'aquell mateix any. Malgrat la seva reticència inicial, Picasso va acceptar l'encàrrec, tot i que encara no el va començar a pintar. El 26 d'abril de 1937, durant la Guerra Civil Espanyola, les forces aèries alemanyes i italianes van bombardejar, en favor del bàndol revoltat, la població de Gernika-Lumo. Picasso va tenir notícia d'aquest bombardeig a través de la premsa gràfica, els diaris *L'Humanité* i *Ce Soir*. Les imatges i el relat de l'episodi bèl·lic van actuar com a reactiu perquè l'artista emprengués de manera definitiva l'obra que el Govern de la Segona República li havia encarregat. L'execució del *Guernica* va durar només cinc setmanes i el procés de creació es pot veure documentat a l'exposició a través de les fotografies de Dora Maar, dona amb la qual mantenia una relació sentimental durant aquella època.

El *Guernica* va ser la seva resposta a l'encàrrec del Govern de la Segona República Espanyola, en plena Guerra Civil i amb clares denúncies antibèl·liques. Les circumstàncies polítiques van impedir que el *Guernica* arribés a Espanya fins al 1981. Al llarg de quaranta-quatre anys, l'obra es va presentar a diverses ciutats d'Europa i Amèrica: primer com un element de propaganda en favor de la República i d'ajuda als refugiats durant la Guerra

Civil i, més tard, com a peça fonamental en la construcció del relat de l'art modern i de la reconstrucció d'un nou ordre geopolític després de la Segona Guerra Mundial.

Un espai expositiu exclusiu i innovador

Per a l'exposició *Picasso. El viatge del Guernica*, "la Caixa" disposa d'un espai especial i innovador, la UD 100. Aquest sistema converteix el tràiler d'un camió en un espai expositiu de 100 metres quadrats lliures i amb una altura en la seva part central de fins a 5,5 metres. El sistema desenvolupat permet també unir més d'una unitat desplegable per obtenir un espai que pot incloure exposicions de 200 metres quadrats.

S'ha posat un èmfasi especial en l'apartat de la sostenibilitat, concretament en el consum energètic, mitjançant panells dobles amb càmera d'aire, concepte aquest diametralment oposat a l'habitual lona usada en les carpes.

Amb aquest nou espai, "la Caixa" divulga el coneixement cultural, científic i social a un públic més ampli. La finalitat d'aquestes exposicions, que són itinerants per diferents poblacions i s'instal·len en espais cedits pels municipis, és arribar al màxim nombre possible de persones.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

1- EL TERROR I EL DOLOR, REACTIUS PER A PICASSO

El 18 de juliol de 1936 va esclatar la Guerra Civil Espanyola. El bombardeig del 26 d'abril de 1937 sobre la població basca de Gernika-Lumo per part de la legió Còndor alemanya en va ser un dels episodis més dramàtics: una operació de bombardeig sistemàtic, plantejada de manera experimental, que va provocar més d'un centenar de víctimes. La repercussió en la premsa republicana i internacional va ser immediata. Els diaris es van omplir d'imatges espectrals de la ciutat en ruïnes, de dones i infants, de titulars amb crits de socors i referències al drama dels refugiats.

Picasso va tenir notícia del bombardeig de Gernika-Lumo a través de la premsa gràfica, els diaris *L'Humanité* i *Ce Soir*. Les imatges i el relat de l'episodi bèl·lic van actuar com a reactiu perquè l'artista emprengués de manera definitiva l'obra que el Govern de la Segona República li havia encarregat. Els temes que des de feia temps el perseguïen —el pintor i la model— es van articular a l'entorn d'una idea central: el terror i el dolor davant d'una demostració de màxima violència.

L'ARTISTA, EL TALLER, L'ENCÀRREC

Picasso va llogar un estudi a la Rue des Grands-Augustins de París per disposar d'un espai de treball més gran i poder dur a terme l'encàrrec. Després del bombardeig de Gernika-Lumo, va iniciar un procés en el qual va abordar simultàniament els motius de la seva obra, tant en dibuixos i composicions en paper com en la gran tela.

Va elaborar quaranta-cinc esbossos preparatoris que recullen els temes, les figures (el toro, el cavall, la mare amb l'infant mort, el cap de dona plorant, la mà amb l'espasa trencada) i la definició espacial. Per això va fer servir diferents tècniques (llapis, carbonet, guaix, oli). A partir d'elements de la seva mitologia personal (l'autoretrat com a minotaure, els cavalls sacrificats de les corregudes de toros), Picasso va virar cap a aspectes propis de la tragèdia i va acudir a l'al·legoria: valors universals i fora del temps històric.

EL TESTIMONI DE DORA MAAR

Picasso va trigar unes cinc setmanes a pintar el *Guernica*. Dora Maar (1907-1997), artista amb la qual en aquella època mantenia una relació sentimental, va fotografiar els diferents estats que es van anar succeint durant la seva execució, fos en els dibuixos o en la tela. L'estudi de la Rue des Grands-Augustins era un espai reduït, amb uns grans finestrals: la tela encaixava entre el terra i les bigues del sostre. Les fotografies de Dora Maar són també el testimoni de la visita d'alguns amics, com l'escriptor André Breton i la pintora Jacqueline Lamba.

Nota de premsa

La composició del quadre segueix un esquema piramidal i equilibrat, les figures estan reunides en el primer terme, on s'esdevé tot. La imatge estàtica, amb un domini magistral dels efectes teatrals, subratlla l'abast intemporal de l'obra.

LA REPÚBLICA ESPANYOLA EN L'EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DE PARÍS

L'Exposition Internationale des Arts et Techniques dans la Vie Moderne de París va obrir les seves portes el 25 de maig de 1937. En un moment de màxima tensió prebèl·lica, un dels lemes de l'exposició va ser el treball per la pau i l'entesa entre els pobles. Separats per pocs metres, els pavellons de la Unió Soviètica i d'Alemanya contradecien aquest discurs pacifista: eren dos pavellons grandiloqüents que s'imposaven metafòricament sobre el mapa del món.

Els arquitectes Josep Lluís Sert i Luis Lacasa, fidels als principis del moviment arquitectònic modern, van idear un pavelló de tres plantes modest en materials i en escala: un edifici antimonumental. Josep Renau, director general de Belles Arts, en va idear tot el programa, donant un gran protagonisme als fotomuntatges i convertint-lo en una màquina de propaganda molt eficaç. L'interior es va organitzar sobre tres eixos, que van ser les arts plàstiques, el folklore i les arts populars; el programa de govern, i els assoliments de la República. La guerra va ser el tema dominant de les obres realitzades especialment per a aquesta ocasió per un seguit d'artistes invitats, com Pablo Picasso, Julio González i Joan Miró, reconeguts internacionalment.

El *Guernica* es va instal·lar a la planta baixa, davant de la *Font de Mercuri* del nord-americà Alexander Calder. El pati va funcionar com a àgora, on es van celebrar conferències, projeccions de cinema, representacions i concerts.

2- RECLAM PROPAGANDÍSTIC INTERNACIONAL

Després de la clausura de l'exposició de París el 25 de novembre de 1937, el *Guernica* va iniciar un periple d'extensió mundial com a obra d'art i com a reclam de propaganda política.

El primer viatge, durant la primavera del 1938, va ser a Escandinàvia. Es tractava d'una exposició itinerant d'obres de Picasso, Matisse, Braque i Laurens, organitzada per l'artista noruec Walter Halvorsen amb la col·laboració del galerista Paul Rosenberg. De tornada, el quadre es va lliurar a Picasso, que va acceptar de donar-li el màxim ús artístic i polític.

El setembre del 1938, en el marc de les activitats del Comitè Nacional d'Ajuda al Poble Espanyol (National Joint Committee for Spanish Relief), el *Guernica* i els seus dibuixos van viatjar a Anglaterra. Picasso es va implicar personalment en la campanya i el quadre es va exposar a diverses ciutats. El líder del partit laborista, Clement Attlee, va presentar l'exposició *Guernica Pictures by Picasso* a la Whitechapel de Londres (gener del 1939) com a clara manifestació de la lluita antifeixista.

Per a la tercera gira, el quadre va creuar l'Atlàntic. Promoguda per la Campanya d'Ajuda als Refugiats Espanyols (Spanish Refugee Relief Campaign), el maig del 1939 es va inaugurar una mostra en una galeria de Nova York i des d'allà va viatjar a Los Angeles, San Francisco i Chicago. Aleshores, la Guerra Civil ja havia acabat amb la

victòria de Franco, de manera que no es donaven les circumstàncies per poder retornar el quadre al poble espanyol.

3- MÉS DE QUARANTA ANYS AL MOMA (1939-1981)

La gira del *Guernica* i els seus dibuixos pels Estats Units, organitzada per la Campanya d'Ajuda als Refugiats Espanyols, apel·lava a les relacions entre art i política i a la presa de posició dels artistes.

Això no va impedir que Alfred H. Barr, director del Museum of Modern Art de Nova York (MoMA), presentés una gran exposició retrospectiva, *Picasso, Forty Years of His Art*, un exercici d'estudi i sistematització que va marcar l'art, la crítica i la historiografia picassiana en els anys posteriors. El *Guernica* es presentava com el punt culminant d'una carrera iniciada quaranta anys enrere. L'exposició va ser un èxit, amb més de seixanta mil visitants i una gran repercussió en els mitjans de comunicació.

Aprofitant el context de guerra a Europa, Barr, que pretenia convertir el MoMA en una referència mundial de l'art amb la col·lecció més gran de Picasso del món, va instar l'artista a dipositar el *Guernica* al museu, de manera que es va quedar a Nova York.

Uns quants anys després, mentre que a Espanya es vivia la repressió del franquisme, Picasso va declarar que el quadre es quedaria al MoMA fins que el poble espanyol recuperés les llibertats arrabassades.

GIRES ALS ESTATS UNITS

A partir del 1940, el *Guernica* va viatjar des del MoMA a diferents ciutats dels Estats Units. D'aquesta manera, Barr consolidava el paper d'autoritat pedagògica del museu i convertia el quadre en imatge i tema per als mitjans de comunicació i de consum. La instal·lació del *Guernica* al Fogg Museum de la Universitat de Harvard, la tardor del 1941, posa en relleu el procés de sacralització i resignificació a què va ser sotmès. El *Guernica* es presenta com a imatge d'un altar modern dessacralitzat. En plena Segona Guerra Mundial, l'obra de Picasso s'erigeix en imatge de pau.

Gairebé trenta anys després, el gener del 1970, un grup d'activistes en contra de la guerra del Vietnam van fer una acció de protesta davant del *Guernica*. En el mateix context bèl·lic, el 28 de febrer de 1974, Tony Shafrazi, artista i integrant del grup Art Workers' Coalition, va atemptar contra el quadre escrivint-hi al damunt «kill lies all» (mateu totes les mentides).

Els anys següents, el MoMA va organitzar nombroses exposicions dedicades a Picasso, sempre amb la presència del *Guernica*. Cal destacar la que es va celebrar l'estiu del 1980, una gran retrospectiva que va servir de comiat del quadre, amb un èxit i una expectació més grans que mai.

INTERPRETACIONS DEL QUADRE

L'afiliació de Picasso al Partit Comunista Francès a començaments del mes d'octubre del 1944 —dos mesos després de l'alliberament de París—, la proximitat de la celebració del desè aniversari del *Guernica* i la publicació de la monografia que li va dedicar Juan Larrea van desfermar un gran interès per l'obra i, en particular, per les explicacions del mateix Picasso sobre el seu simbolisme.

Des del MoMA, Alfred H. Barr es va proposar mitjançar en l'aclariment del significat del quadre, i per aquest motiu va organitzar un simposi el 25 de novembre de 1947, en què es van reunir veus expertes i testimonis de la creació del quadre, com ara Juan Larrea, Josep Lluís Sert i l'escultor Jacques Lipchitz.

A més de Larrea, diversos autors van assenyalar influències de l'art del passat recognoscibles en el *Guernica* —des de les pintures rupestres, els beats i les pintures romàniques, fins a Goya i Manet—, creant una genealogia de formes i iconografies des de la història de l'art.

El gener del 1947 es va publicar la vinyeta gràfica d'Ad Reinhardt *How to look at a mural: Guernica*, una guia del quadre des de la sàtira gràfica que assenyalaria el context històric, el valor dels símbols i el significat de cadascun: l'ús del blanc i negre, la tensió entre el cavall i el toro o la força expressiva de la mà, el cap i el braç mutilats. En definitiva, més que un cartell o una vinyeta, el *Guernica* sintetitzava tota una època de ruptures i reordenació d'equilibris, tant artístics com polítics.

EL GUERNICA TORNA A EUROPA I VIATJA A SÃO PAULO

Durant la postguerra, el món es va dividir en dos grans blocs. Va ser un enfrontament no declarat, basat en múltiples amenaces i moviments tàctics per expandir les respectives àrees d'influència. En tots dos blocs i a escala mundial hi havia subjacent la por a una guerra nuclear de conseqüències inimaginables.

El colom dibuixat per Picasso el 1949 va ser el símbol del Congrés Mundial dels Partidaris de la Pau celebrat a París el 1949, que va tenir una difusió internacional no exempta de crítiques. El moviment anticomunista francès Pau i Llibertat va editar un cartell en el qual Josif Stalin duia el colom de Picasso lligat com si fos una mascota.

L'obra i la figura de Picasso van ocupar el centre de la controvèrsia. Després que el *Guernica* hagués estat a Milà el 1953 i que hagués participat a la II Biennal de São Paulo (1953-1954), el quadre va tornar a Europa el 1955 amb motiu de l'exposició antològica que se li va dedicar al Musée des Arts Décoratifs de París. Aquesta exposició va viatjar posteriorment a Munic, Colònia i Hamburg. La presència del *Guernica* en aquestes ciutats tenia un doble propòsit: difondre l'obra i la figura de Picasso com a artista compromès i apel·lar als esforços per a la reconstrucció i la superació del record de la guerra i els bombardeigs. Posteriorment, el *Guernica* i els seus dibuixos es van exposar a Brussel·les, Amsterdam i Estocolm. D'aquesta manera es va tancar una dilatada gira, reflex d'una nova idea d'Europa.

4- NEGOCIACIONS PER AL RETORN DE L'«ÚLTIM EXILIAT»

A Espanya, el *Guernica* constituïa el símbol de les llibertats perdudes. A la dècada del 1960 va tenir lloc una tímida campanya, des de la universitat i des del Govern, que sol·licitava el lliurament del quadre, la qual cosa resultava incoherent amb la realitat de la dictadura.

No va ser fins després de la mort de Franco que no es van iniciar les gestions de manera oficial. El Govern d'Adolfo Suárez el va convertir en una qüestió prioritària i va tenir el suport de l'oposició. Per això calia treballar en dues línies: donar proves del grau de llibertat i democràcia que hi havia a Espanya i aclarir la qüestió de la propietat del quadre i el lliurament d'aquest per part de Picasso al poble espanyol. La carta de Max Aub a Luis Araquistáin del 28 de maig de 1937, en la qual es constata la quantitat pagada a Picasso i que podria constituir prova de la seva adquisició per part del Govern, va ser un dels documents decisius perquè el MoMA n'acceptés el trasllat.

El *Guernica* va arribar a Espanya el 10 de setembre de 1981 envoltat d'una enorme expectació. Des del Govern, l'arribada del *Guernica* a Madrid es va presentar com un signe de reconciliació entre els dos bàndols de la Guerra Civil i el final de la Transició. Com va assenyalar la premsa, tornava l'últim exiliat.

EL GUERNICA AL CASÓN DEL BUEN RETIRO, MADRID (1981-1992)

El primer emplaçament del *Guernica* va ser el Casón, antiga sala de ball del palau del Buen Retiro, declarat en ruïnes el 1814, després de la invasió francesa. Un cop fetes les obres de rehabilitació, es va convertir en una seu museística adscrita al Museo Nacional del Prado.

El quadre havia viatjat enrotllat, en avió i envoltat de mesures de seguretat excepcionals, que es van mantenir també en la seva nova ubicació. Es va instal·lar en una gran urna de vidre blindat, i agents de la Guàrdia Civil vigilaven la sala de manera permanent. Era un entorn molt poc habitual per a una obra d'art i els fotògrafs es complaïen a mostrar-la en imatges que, al cap dels anys, expliquen la fragilitat de la Transició i de l'extraordinària cautela amb què es va organitzar la presentació al públic de l'obra de Picasso.

L'exposició *Guernica - Legado Picasso*, que a més del quadre presentava les quaranta-cinc que s'hi associaven (enteses com un conjunt inseparable), va tenir un gran èxit, amb milers de visitants.

MUSEO REINA SOFÍA: EL GUERNICA RE-HISTORITZAT

El trasllat del *Guernica* i les obres associades al quadre des del Casón del Buen Retiro fins al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía va entrar en l'agenda política nacional el 1986, arran de la creació del nou centre d'art, del complet condicionament de l'edifici i de la planificació de la seva col·lecció a finals del 1988.

Nota de premsa

El moviment de les obres de Picasso va tenir lloc el diumenge 26 de juliol de 1992. Aquest cop, per raons de conservació, el quadre no es va tornar a enrotllar. El *Guernica* va quedar instal·lat a la segona planta del museu, en un espai singular, i a les sales contigües es van disposar els dibuixos i les teles preparatoris, com també els *postscripts*. El novembre del 1996 el quadre va canviar d'ubicació, sempre a la segona planta.

En els últims anys, les diferents instal·lacions de les sales que orbiten a l'entorn del *Guernica*, com també les exposicions temporals ideades en aquest marc, han ofert la pluralitat, les friccions i els punts comuns d'unes pràctiques artístiques que, travessades per la guerra, la crisi en l'art i la política dels anys trenta, van contribuir a la generació de nous debats disciplinaris nacionals i internacionals.

5- ICONA DE PROTESTA UNIVERSAL

El *Guernica* és un símbol universal de llibertat que ha passat del museu al carrer. Apareix allà on té lloc un episodi de violència contra la població civil. Progressivament, el quadre ha esdevingut una icona de la pau que s'ha utilitzat de manera recurrent en àmbits no institucionals ni exclusivament artístics: en espais de protesta i en mobilitzacions col·lectives, de vegades espontànies, i a través de geografies disperses (des de les protestes contra la guerra del Vietnam als anys seixanta, fins a les mobilitzacions contra la guerra de l'Iraq i avui dia de Síria).

El quadre interpel·la col·lectius molt diversos: és l'obra més reproduïda a les presons espanyoles, on evoca la llibertat perduda; també adverteix de l'horror de la guerra en la propaganda antimilitarista i crida a la solidaritat en la propaganda dels grups d'esquerra. Els artistes l'han interpretat des de tots els punts de vista: com a icona visual, element de propaganda política i tòtem artístic.

Aquest apartat connecta diferents escenaris en els quals la imatge del *Guernica* s'ha recuperat com a protesta contra la injustícia i en favor de la pau. En la mesura que la seva condició de quadre d'història l'ha convertit en al·legoria universal, el *Guernica* és capaç d'actualitzar-se constantment i augmentar la seva força crítica.

Picasso. El viatge del Guernica

Del 6 de juny al 10 de juliol de 2019

Donostia / Sant Sebastià

Jardins d'Alderdi eder

Horari: fins a finalitzar horari lectiu

De dilluns a divendres, de 12.30 a 14 h i de 17 a 21 h

Dissabtes, diumenges i festius, d' 11 a 14 h i de 17 a 21 h

Visites guiades:

De dilluns a divendres, a les 19 h.

Dissabtes, diumenges i festius, a les 12 i a les 19 h

Visites grups escolars i altres col·lectius:

De dilluns a divendres, de 9.30 a 13.30 h i de 15 a 17 h

Prèvia cita al telèfon 900 80 11 37

Horari d'estiu:

De dilluns a diumenge, d'11 a 14 h i de 17 a 22 h

Visites guiades: de dilluns a diumenge, a las 12 i 19 h

Servei d'informació Obra Social "la Caixa":

900 22 30 40

info@fundacionlacaixa.org

Entrada gratuïta

Àrea de Comunicació de l'Obra Social "la Caixa"

Victoria Lobato: 629 73 23 51/ vlcomunicacion@vlcomunicacion.com

Josué García: 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundacionlacaixa.org

Sala de Premsa Multimedia: <http://prensa.lacaixa.es/obrasocial>

 [@FundlaCaixaCAT](https://twitter.com/FundlaCaixaCAT) [@CaixaForum_CAT](https://twitter.com/CaixaForum_CAT) [#GuernicaCaixaForum](https://twitter.com/GuernicaCaixaForum)